

Begäret försvann på en middag med Judith Butler

maj 28th, 2011 av Martin Berg - [Allmänt](#), [Genus - Redigera](#)

”Judith måste ha något att dricka!” En av landets mest framstående feministiska forskare rusade förbi mig och var på jakt efter ett glas rödvin åt [Judith Butler](#) som inte verkade vara särskilt förtjust i den [Crémant de Bourgogne](#) som serverades. Jag stod vid ett bord tillsammans med min kollega, smuttade på vinet och kände mig något smutsig efter att ha ätit ett par snittar med sparris och parmesan som var aldeles för kladdiga. Kort därefter fick kvällens hedersgäst sitt glas rödvin och runt henne började en rad ”särskilt inbjudna” gäster flockas. Jag funderade på den föreläsning som föregick middagsbjudningen i [Nobelmuseets](#) foajé och upplevde till min stora förvåning ett visst mått av likgiltighet. Det kändes som att något hade gått förlorat under denna eftermiddag.

Judith Butler gav årets Neale Wheeler Watson-föreläsning med titeln *Precarious Life: The Obligations of Proximity* (som [Expressens](#) Anna Hellgren kallar för ”en svindlande föreställning”) vilken sedan länge hade varit fullbokad (föreläsningen kan ses på [YouTube](#) och en uppföljande intervju gavs i SVTs [Kulturnyheter](#)). Av publiken att döma var det uppenbart att alla som på ett eller annat sätt hade en relation till [queerteori](#) eller liknande var på plats. Så även jag. Sedan slutet av 1990-talet har jag arbetat med queerteori och Judith Butlers teoretiska bidrag utgjorde en viktig stomme i såväl min [doktorsavhandling](#) som den [bok](#) om queerteori jag skrev tillsammans med [Jan Wickman](#) för något år sedan. Under flera års tid hade hon en mycket speciell plats i mitt liv och det gick inte en dag utan att jag skrev om henne eller på annat sätt hade hennes [böcker](#) och artiklar i åtanke. Jag hade länge fantiserat om hur det skulle vara att träffa henne och tänkte vid flera tillfällen på hur jag i sådana fall skulle förklara hur min doktorsavhandling erbjuder en viktig rekonstruktion av hennes tänkande i relation till en av sociologins (i mitt tycke, åtminstone) viktigare tänkare: [George Herbert Mead](#).

Så var alltså dagen kommen. Jag stod någon meter från henne, hon hade fått sitt rödvin och de flesta utom jag flockades runt henne som om tiden var på väg att ta slut. Jag hade funderat på att gå fram till henne för att presentera mig, berätta om min avhandling och på ett artigt och väluppfostrat sätt berätta att jag tycker att hon i flera avseenden har (eller kanske hade) fel men trots allt har bidragit till något som är större än vad ord kan förklara. Det slog mig dock – och det var något jag hade funderat på ända sedan inledningen av hennes föreläsning som föregick middagsbjudningen – att detta inte var samma Butler som jag en gång hade bekantat mig med.

En enkel förklaring till detta är genus- sexualitets- och queerfrågor var kraftigt nedtonade i hennes anförande till förmån för ett (förvisso intressant) resonemang om etiska frågeställningar och politiska normer som aktualiseras i exempelvis Israel/Palestina-konflikten. Måhända är denna förskjutning i hennes tänkande en styrka, vilket [Svenska Dagbladets](#) Elisabeth Hjorth hävdar:

Hennes filosofiska briljans och hennes praktiska betydelse för människor världen över har gett henne en särställning, och förväntningarna är följaktligen skyhöga. Butler hanterar dessa genom att aldrig göra det lätt för sig, genom att ständigt förnya sitt tänkande.

Efter föreläsningen var det många som ville diskutera Butlers vändning. Hade hon fått en ny redaktör? Hade hon utvecklats från teoretisk till praktisk filosof? Vad hade hänt? För mig var det på sätt och vis fråga om en förlust utan känsla av förlust. Kanske kan det tyckas vara något motsägelsefullt men det stod utom allt tvivel att en känsla hade försvunnit från mitt emotionella register utan för den sakens skull framkalla någon form av obehag. Detta är i mitt tycke en mycket märklig upplevelse och jag har i några dagar funderat över hur det kommer sig att jag inte längre kände något då den magiska figuren ”Judith Butler” helt plötsligt omvandlades till den människa som stod bredvid mig. En rimlig tolkning är att det handlar om att avståndet mellan oss hade genomgått en förändring.

Även om Butler länge har haft en framträdande roll i mitt liv så har det alltid varit fråga om en uppsättning idéer snarare än en fysisk person. I det avseendet har min relation till henne varit präglad av ett spel mellan närhet och distans men aldrig förr hade den absoluta närheten varit så pass påtaglig som nu. Den här typen av resonemang är något som [Georg Simmel](#) har ägnat stor kraft åt att förstå och han vill göra gällande att all förståelse av interaktionens former mår väl av att fokusera på den sociala geometrins sammansättning. I det här sammanhanget blir avståndet särskilt intressant eftersom han menar att betydelse kan betraktas som en

funktion av det relativa avståndet mellan olika aktörer eller individer. Avståndet fyller därmed en viktig funktion för att skapa betydelse och i förlängningen även värde. I [The philosophy of money](#) utvecklade Simmel dessa tankegångar och klargjorde att värde är något som är beroende av ett visst avstånd mellan aktören och tinget eller fenomenet i fråga. Värdet sjunker i takt med ökad närhet och ökar i omvänd ordning tillsammans med avståndet (men är samtidigt beroende av att distansen i fråga inte är helt omöjlig att överkomma).

Kanske var det just en avståndsrelaterad värdeförändring som tog plats då jag stod sida vid sida med Judith Butler. Helt plötsligt fanns inte längre någon begärsframkallande distans och i dess frånvaro inte heller något begär inför denna samhällsfilosofins *primadonna assoluta*. Spänningen mellan närhet och distans är något som i sig väcker viktiga frågor att fundera över i ljuset av Butlers analys av ofrivilliga skyldigheter och den nödvändiga kopplingen till andra människor.